

ehhez kapcsolódva kimerítően foglalkozik az ellátás és a szállítás akkoriban igencsak súlyos problémáival.

Nem maradt el a törökök erejének értékelése sem. A védősereg létszámáról egymásnak teljesen ellentmondó adatok állnak rendelkezésünkre, így pontos számokat nem is lehet mondani; a 10 000 fő körüli látszik a legvalószínűbbnek. Nem feledkezett meg a szerző a török parancsnokról, az idős Abdurrahman pasáról, részletesen megismerjük életét, tevékenységét a körülzárt Budán. Általában nagy gondot fordít a törökök védelmi erőfeszítéseinek bemutatására, tisztelettel beszél hősiességükről, s bizonyos részvétet is mutat a legyőzöttek iránt.

Az egész könyvben mindenütt, de itt különösen nagy figyelmet fordít a szerző a magyarokra. Minden megmozdulásukat feljegyzí, akár közemberről, akár főúrról van szó. Az ő esetükben is kísérletet tesz a harcolók létszámának megállapítására, de minthogy csak ide-

gen források adatait ismerjük, nagy a bizonytalanság.

A könyvet gondosan válogatott képanyag illusztrálja, mely elősegíti, hogy magunk elé képzelhessük az elbeszelt eseményeket. Három térképvázlat mutatja be a színhelyet, ezek közül az első, amely Budát és környékét ábrázolja, meglehetősen elnagyolt, pontatlan (pl. az ütegállások nem a megfelelő helyen vannak), a Vár rajza túlzottan sematikus, a második térkép esetében pedig néhány fontos felirat és épületek berajzolása hiányzik.

Mindent összevetve, ifj. Bartha János könyve, némely problematikus pontjai ellenére is, bátran ajánlható minden, a törökör iránt érdeklődő olvasó számára, mert a források és a tényanyag kitűnő feldolgozása, a színes stílus és a közérthető megfogalmazás olvasmányossá és haszonnal forgathatóvá teszi a könyvet.

Domokos György

JAN WIMMER

WIEN 1683

Dzieje kampanii i bitwy

(Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowy, Warszawa, 1983. 483 o.)

JAN WIMMER

DER ENTSATZ VON WIEN 1683

(Verlag Interpress, Warszawa, 1983. 304 o.)

A folyóiratunk olvasói előtt is jól ismert lengyel hadtörténész, akit szerzőink között is szerencsénk volt már üdvözölni, a háromszázadik évfordulóra készülődve ismét elővette az őt már negyedszázaddal korábban is foglalkoztató témát. A Wanda Wasilewska Hadtörténelmi Intézetben megszületett nagylélegzetű tudományos munkát „Bécs, 1683. A hadjárat és a csata története.” címmel a Lengyel Honvédelmi Minisztérium Kiadója jelentette meg, míg német nyelven a tudományos apparátus nélküli, némileg rövidített és kis mértékben átszerkesztett változatot „Bécs 1683-as felmentése” címmel a varsói Interpress Kiadó adta közre.

Jan Wimmer a legszélesebb forrásbázis alapján és az egész korábbi irodalom bevonásával, egyetemes történelmi összefüggéseiben dolgozta fel az európai

hadtörténelem egyik legjelentősebb csatáját. A historiográfiai bevezetést követően a lengyel változat első fejezetében a szerző vázaltszerűen a korábbi évszázadok lengyel-oszmán kapcsolattörténetét villantja fel, hogy azután részletesebben szólhasson a XVII. századi oszmán expanziós törekvésekről, amelyek középpontjába az 1672/76-os lengyel-török háborút állítja. A német változatban önálló fejezetté nőtt a Lengyel Királyság és az Oszmán Birodalom XVII. századot megelőző történelmi útjának bemutatása. Az 1683-as háború genezise itt a második fejezetet alkotja. Ezt a bevezetést mindkét kiadásban „A magyar kérdés — az 1683-as háború közvetlen oka” című alfejezet zárja le. A szerző ebben bemutatja a Habsburg-uralommal szemben a Királyi Magyarországon kibontakozott mozgalmakat, meg-